ONLINE JOURNAL
E-ISSN:3060-5490

INSTITUTE OF UZBEK NATIONAL
MUSICAL ART NAMED AFTER YUNUS RAJABI

Milliy Madaniyat Jurnali - Журнал Национальной Культуры

Journal of national CULTURE

Поступила: 02.05.2026 · Принята: 20.06.2026 · Опубликована: 30.06.2026
DOI: https://doi.org/10.64681/99f8zb84

ilmiy uslubiy jurnali – научно-методический журнал – research and methodological journal

Xitoy uyg‘ur va o‘zbek doyra cholg‘u ijrochilik san’ati ustalari xususida
(On the Masters of Chinese Uyghur and Uzbek Doira Performance Art)

Musitafa Maimaitiming

The department of the Music history and criticism
The state conservatory of Uzbekistan
100027, Botyr Zakirov, 1.
Uzbekistan/Tashkent
ORCID: https://orcid.org/0009-0001-8184-9182
E-mail: mustafa0321@163.com

Annotatsiya

XX asr san’at rivojlanish jarayonida Xitoy Shinjang uyg‘ur do‘yra ustasi va O‘zbekiston doyra san’atining asoschisi Olim Kamilovlarning nodir san’at amaliyoti namoyandalari sifatida yoritish va hayoti, ijodi hamda qoldirgan ilmiy - amaliy merosi, davr rivojiga qo‘shgan hissalari haqida so‘z yuritilgan. Ularning an’anaviy san’atdagi o‘rni, modernizatsiya jarayonida hayotiyligini saqlab qolgani va rivojlanishiga qo‘shgan hissasi haqidagi muhim masalalar ochib berilgan. Usta Olim Komilovning ilk marotaba O‘zbekistonning turli raqslaridagi asosiy ritm naqshlarini tizimli ravishda tartibga solgani borasida, Abliz Ahchining xitoy xalq ijodiyotida tarqalib ketgan an‘anaviy, Doyra chalish usullari va ritm turlarini tizimli ravishda to‘plagani, tartibga soldi va ularni ilmiy jihatdan umumlashtishga erishgani xususida fikrlanadi. Bu esa XX asrning boshlaridagi rivojlanish mexanizmi, keyingi avlodlarning faoliyatida kerak bo‘ladigan nazariy va amaliy asoslardan keng foydalanish, mustaqil fikrlash va ana’analar negizida mukammal ko‘rinishdagi kelajak zamon ta’limotini qurish uchun xizmat qiladi.

Kalit so‘zlar: doira, ijrochilik, ijrochilik san’ati, ustoz, an’ana, uyg‘ur musiqasi, doira ritmlari, doira chalish usullari, ritm tizimlari.

Abstract

This article highlights the rare artistic practice of a Uyghur doira master from Xinjiang, China and the founder of doira performance art in Uzbekistan, Olim Kamilov, as a representative of exceptional artistic tradition, discussing his life, creative work, scientific and practical legacy, and his contribution to the development of his era. Important issues are revealed regarding his place in traditional art, how he preserved its vitality during the modernization process, and his contribution to its development. The article reflects on the fact that Usta Olim Kamilov was the first to systematically organize the core rhythmic patterns used in various dances of Uzbekistan, and that Abliz Ahchi systematically collected,

organized, and scientifically synthesized the traditional doira playing techniques and rhythmic types that had been scattered throughout Chinese folk music. This serves the purpose of understanding the mechanisms of development in the early 20th century, making broad use of the theoretical and practical foundations needed for the work of subsequent generations, fostering independent thinking, and building a perfected future pedagogy rooted in tradition.

Keywords: doira, performance, performing arts, master, tradition, Uyghur music, doira rhythms, doira playing techniques, rhythmic systems.

Аннотация

В статье освещается редкая художественная практика уйгурского мастера доиры из Синьцзяна (Китай) и основоположника искусства игры на доире в Узбекистане Олима Камилова как представителя исключительного художественного наследия, рассматриваются его жизнь, творческий путь, научно-практическое наследие и вклад в развитие культуры своего времени. Раскрываются важные вопросы, касающиеся его места в традиционном искусстве, того, как он сохранил его жизнеспособность в процессе модернизации, и его вклада в дальнейшее развитие этого искусства. В статье рассматривается то, что Уста Олим Камилов впервые систематизировал основные ритмические паттерны, используемые в различных танцах Узбекистана, а Аблиз Ахчи систематически собрал, упорядочил и научно обобщил традиционные техники игры на доире и виды ритмов, широко рассеянных в китайском народном творчестве. Всё это служит пониманию механизмов развития начала XX века, широкому использованию теоретических и практических основ, необходимых для деятельности последующих поколений, формированию самостоятельного мышления и построению совершенного педагогического учения будущего, основанного на традициях.

Ключевые слова: дойра, исполнительство, исполнительское искусство, наставник, традиция, уйгурская музыка, ритмы дойры, техники игры на дойре, ритмические системы.

Doyra san‘ati Markaziy Osiyo, shu bilan birga Xitoyning Shinjang viloyati ijrochilik an’analari amaliyotida qo‘llanilib kelayotgan sohalarning biri sifatida ardoqlanib kelinmoqda. XX asr musiqa san‘at rivojlanish jarayonida Xitoy Shinjang uyg‘ur Doyra ustasi Abliz Ahchi va O‘zbekiston Doyra san‘atining asoschisi Usta Olim Kamilov o‘zlarining nodir san‘at mohir ustalari sifatida faoliyat yuritib

kelganlar. Ularning qiziqarli va o‘z o‘rnida mashaqqatli san‘at faoliyati davrlar osha turli ijtimoiy-tarixiy sharoitda bo‘lishiga qaramay, an‘anaviy san‘atning ommalashish hamda rivojlanish jarayoni mutanosib saqlab, sohaning hayotiyligini saqlab va zamonlar ruhidagi rivojlanish mezonlarini ta’minlab berdi. Yuqorida keltirilgan ikki mamlakatning ikki zabardast san’at ustalarini doyra ijrochilik san’atida etishgan yutuqlari darhaqiqat tahsinlarga loyiq bo‘lib, kelajak avlodlarni o‘tmish an’analar asosida hamda zamon ruhida munosib tarbiyalanishida alohida ahamiyat kasb etishi muqarrar. Millatiga mos milliy an’analarga xos qoldirgan ijro uslublari, yaratgan asarlari, erishgan betakror yutuqlari yosh avlod tarbiyasida ibrat bo‘lishi muqarrardir.

Maqsadimiz, ushbu maqola orqali, avvalo ikki buyuk san’atkorni ijodi va faoliyatini o‘rganish, san’atdagi ustozona ijro yo‘llarini alohida tahlil qilish, doyra san‘ati ijrochiligida qoldirgan merosini avlodlarga tanishtirish va xalqaro miqyosda keng omma e’tiboriga yetkazishdan iboratdir. Shu bilan birga ustozlarimizning xalq ma’naviy merosini zamonaviy nomoddiy madaniy meros sifatida saqlash va rivojlantirishdagi amaliy o‘rnini ko‘rsatishga qaratilgan.

Xitoy Shinjang uyg‘ur Doyra ustasi Abliz Ahchining san‘atdagi ijodiy yo‘li va yutuqlari. Abliz Ahchi (1934-1997) XX asr Xitoy uyg‘ur Doyra san‘atining yetakchi namoyandalaridan biridir. O‘z vaqtida Uyg‘ur musiqa san‘at olamida “Doyra shohi” deb e‘zozlangan. Xizmatlari evaziga davlat tomonidan birinchi darajali san’at ustasi, ya’ni oliy darajadagi artist unvoniga sazovor bo‘lgan. Uning san‘atdagi faoliyati Xitoy jamiyati va madaniyatining rivojlanishidagi muhim davrni qamrab oladi. O‘z o‘rnida uning yutuqlari ham mamlakat ichida, ham xalqaro miqyosda yuqori baholandi va uyg‘ur Doyra san‘atini tizimli, sahnali va xalqaro darajada rivojlantirishga mustahkam asos soldi.

Ablizning san‘at iste‘dodi XX asrning 50-yillarida quyoshdek porladi. “1955-yilda Varshavada o‘tkazilgan “Jahon yoshlari festivali”ning ijro tanlovida u o‘zining

mahoratli ijrosi bilan kumush medalni qo‘lga kiritdi va xalqaro sahnada birinchi marta o‘zini namoyon qildi” [1, 111-b.]. Bu muvaffaqiyat nafaqat shaxsiy g‘alaba, balki Xitoy milliy musiqa san‘atining jahon miqyosidagi san‘at musobaqalariga chiqishining boshlanishi edi. “1957-yilda Moskvadagi “Jahon yoshlari festivali”da u yana kumush medal bilan taqdirlandi va o‘zining xalqaro san‘atdagi obro‘sini mustahkamladi. San‘at faoliyatining eng yuqori cho‘qqilaridan biri 1959-yilda Venada bo‘lib o‘tgan “Yettinchi Jahon yoshlari festivali”da sodir bo‘ldi, u taniqli raqqosa Aytura‘ning “Uzum terish” solo raqsiga Doyrada jo‘rnavozlik qildi” [1, 112-b.]. Ushbu dastur o‘ziga xos milliy san‘at ifodasi va oliy mahorat uyg‘unligi bilan oltin medalni qo‘lga kiritdi. Bu nafaqat uning shaxsiy san‘at yutug‘ining cho‘qqisi, balki Xitoy uyg‘ur san‘atining o‘ziga xos jozibasi va darajasini dunyoga namoyish etdi.

1960-yilda Abliz Bosh vazir Chjou Enlay boshchiligidagi Xitoy hukumat delegatsiyasi tarkibida Birma davlatiga madaniy almashinuv gastrollarida ishtirok etadi. Ushbu tashrif muhim siyosiy va madaniy ahamiyatga ega bo‘lib, Yangi Xitoyning madaniy diplomatiyasining dastlabki muvaffaqiyatli amaliyotlaridan biri edi. Birmadagi chiqishlarida Ablizning ijrosi murakkab va o‘zgaruvchan ritmlari, boy va nozik ohanglari, mahalliy tomoshabinlar va san‘at namoyandalar e’tiborini o‘ziga tortdi. Bu bilan u Xitoy milliy musiqa san‘atining go‘zal an’analarini namoyish etishga muyassar bo‘ldi. Aynan Bosh vazir Chjou Enlayning shaxsiy g‘amxo‘rligi va tashkil etilishi ostida, Abliz va uning rafiqasi Ulviye 1961-yilda rasman Sharq ansambliga ishga o‘tkazildi. Sharq ansambli davlat darajasidagi umumiy raqs va qo‘shiq ijro san‘ati jamoasi hisoblanadi. Bu jamoa Xitoyning turli millatlari hamda Osiyo, Afrika va Lotin Amerika xalqlari san‘atini namoyish etishga ixtisoslashgan edi. Ablizning Sharq ansambliga o‘tishi bilan, san‘at rivoji uchun oldindan ko‘rilmagan keng platforma yaratadi. Bu esa bevosita uni oddiy mahalliy ijrochidan davlat darajasidagi san‘at elchisiga aylantirdi.

Sharq ansamblida ishlagan davrida Ablizning san‘atdagi izlanishlari tizimli va asosli yangi bosqichga ko‘tarildi. U hayotga chuqur kirib borish, xalqona asoslangan yaratuvchilik kontseptsiyasiga rioya qildi. Tez-tez Shinjangning turli manzillaridagi san‘at sayohatlariga qaytdi va uyg‘ur xalqining boy musiqa an‘analari hamda yangi ijtimoiy hayotidan o‘ziga xos ma’naviy ozuqa oldi. U xalq orasida tarqalib ketgan an‘anaviy Doyra chalish usullari va ritm turlarini tizimli ravishda to‘pladi, tartibga soldi va ularni ilmiy jihatdan umumlashtishga erishdi. Shu asosda u “Hosilni nishonlash” va boshqalar kabi bir qator Doyra solo asarlarini yaratdi. Bu asarlar nafaqat texnik jihatdan uyg‘ur Doyra san‘atining an‘anaviy mohiyatini, masalan, murakkab ritmlar, ohanglarga boy va badihaviy ijro an‘anasini meros qilib oldi, balki musiqaning shakl tuzilishida, rivojlanishida va sahnaviy ifodasida katta muvaffaqiyatli innovatsiyalarni amalga oshirdi. Bu albatta doyraning yakkaxon cholg‘u sifatida, san’atdagi ifoda maydonini sezilarli darajada kengaytirdi. Uni oddiy jo‘rnavozlik cholg‘usidan murakkab hissiyotlarni ifodalay oladigan, musiqiy fikrini to‘la ifodalay oladigan san‘at shakliga aylantirdi.

Ablizning san’atdagi o‘rni ochiq va dunyoviy xarakterga ega edi. U dunyodagi turli millatlarining Doyra ijrochilik san‘atini eng go‘zal an’analarini chuqur o‘rgandi. Xususan, Afrika Doyra musiqasining murakkab ritm tizimlari, Lotin Amerikasi Doyra musiqasining ehtirosli va beparvo uslublarini tizimli ravishda o‘zlashtirdi. U oddiy taqlid qilish yoki payvandlash emas, balki bu begona elementlarni ijodiy yondashgan holda, uyg‘ur doyra ijrochiligi lug‘atiga va estetik tizimiga singdirgan. Masalan, u Afrika Doyra musiqasidagi ko‘p qatorli ritmik fikrlashni an‘anaviy uyg‘ur muqomining ritm naqshlari bilan birlashtirdi va yanada kuchli va zamonaviy hissiyotga ega ritm kombinatsiyalarini ishlab chiqdi. U Lotin Doyra musiqasidagi ba‘zi zarb usullarini o‘zgartirdi, ularni uyg‘ur musiqasining hissiy ifodasiga xizmat qilish uchun ishlatdi. Ushbu “men uchun asosiy, har tomonlama o‘zlashtirish” innovatsion amaliyoti uning Doyra san‘atini aniq milliy

ohangni saqlab qolgan holda, davrining yorqin tuyg‘usi va xalqaro sifatini uyg‘otdi. Oqibatda, an‘anaviy san‘atning zamonaviy transformatsiyasi uchun muvaffaqiyatli namuna taqdim etdi.

Sharq ansamblining yorqin san’at namoyandasi sifatida Ablizning chiqishlari butun Xitoy va o‘nlab mamlakatlar bo‘ylab tarqaldi. Uning ijrolari nafaqat san‘at namoyishi, balki jonli madaniyatlar almashinuv edi. Mamlakat ichida uning namoyishlari turli millat tomoshabinlari uchun uyg‘ur madaniyatini bilan tanishish va qadrlashini oshirdi. Milliy madaniyatning ishonchi va g‘ururini oshirdi. Xalqaro miqyosda u Xitoy madaniyatining, ayniqsa milliy ozchiliklar madaniyatining yorqin namunalariga aylandi. “1983-yilda u Sharq ansambli bilan birga bir qancha Afrika mamlakatlariga gastrol safariga chiqdi, uning g‘ayrioddiy ijrosi mahalliy tomoshabinlarni hayratga soldi, afrikalik san‘atkorlar tomonidan “san‘atning eng yuqori cho‘qqisiga erishdi” deb baholandi. Xitoy va Afrika xalqlari o‘rtasidagi do‘stlik rishtalarini oshirishga o‘ziga xos hissa qo‘shdi” [2, 113-b.]. 1990-yillarda u ikki marta Xitoyning Tayvan provinsiyasidagi Gaosyun shahriga san‘at almashinuvi tadbiriga taklif qilindi. U yerda mahalliy musiqachilar bilan birga plastinkalar yozuvida qatnashib, kontsertlar berdi. Uning san‘ati bo‘g‘ozni kesib o‘tdi va ikki qirg‘oqdagi hamvatanlarning madaniy o‘ziga xosligi va ma’naviy aloqasini rivojlantirishga ijobiy ta‘sir ko‘rsatdi. Ajoyib san‘atning mintaqaviy chegaralardan tashqaridagi uyg‘unlashish kuchini isbotladi.

Xitoy islohotlarining chuqurlashuvi bilan Abliz o‘zining san’at faoliyatining keyingi bosqichida ko‘proq kuchini san’atda meros qoldirish va kadrlar tayyorlashga bag‘ishladi. U “san’atning hayoti meros qilishdir” degan g‘oyasiga rioya qilgan holda, yosh avlod tarbiyasida doyra ijrochilarini ta’limiga yo‘naltirdi. Uning o‘qitishi nafaqat turli xil murakkab ijro usullarini, boy an’anaviy ijro dasturlarini va qimmatli sahnaviy tajribalarini qat’iy va batafsil o‘rgatishni qamrab oladi, balki talabalarning milliy madaniyatga nisbatan munosabatlari, ochiq san’at ko‘rinishi va

doimiy innovatsion ruhni rivojlantirishga e’tibor qaratadi. U “san’at doyraga o‘xshaydi, u doimiy ravishda urilishi kerak, shunda u hayotiyligini saqlab qolishi mumkin” deb talabalarni ruhlantirish uchun ishlatgan. San’atni takomillashtirishning asosiy mezonida esa, uzluksiz mashq va izlanish muhim jarayon deb ta’kidlaydi. Uning sa’y-harakatlari bilan an’anani meros qilib olgan, mahoratli va ijodiy barkamol bo‘lgan yangi avlod doyra san’atkorlari tayyorlandi. Bu bilan u qadimiy san’atning zamonaviy merosi uchun yangi qon quydi desak mubolag‘a bo‘lmaydi.

Abliz Ahchi keksayib qolganda ham doyra san’atiga qayg‘urdi, ko‘pincha yosh avlodning o‘sishi va san’atni rivoji haqida qayg‘urardi. U qoldirgan merosi, yangi innovatsion g‘oyalari va madaniy hissasi keyingi avlodlarni uzoq vaqt davomida oziqlantirdi. U milliy an’ana va ochiq dunyo ko‘rinishi qarama-qarshi voqelik emas, balki bir-birini to‘ldirishi mumkin bo‘lgan jonli jarayon ekanligini isbotlagandek bo‘ldi. Bu bilan u zamonaviy an’anaviy san’atning qidiruviga intilayotgan har bir kishi uchun qimmatli ma’naviy boylik va chuqur ilhom manbaini meros qilib qoldirdi.

O‘zbekiston doyra ijrochilik san’atining asoschisi Usta Olim Kamilovning san’atga qo‘shgan hissasi: Usta Olim Kamilov (1875-1953) nafaqat O‘zbekiston, balki Markaziy Osiyo mintaqasi madaniyati tarixida taniqli shaxs, zamonaviy O‘zbekiston doyra (dap) ijrochilik san’ati va professional ta’lim tizimining asoschisi sifatida tan olingan. Uning hayoti va ijro faoliyatida erishgan yutuqlari, yaratgan ijro uslubi, qoldirgan ma’naviy va amaliy merosi O‘zbekiston an’anaviy san’atining xalq ommasidan toki tizimli, professional, ta’lim jarayonlarigacha chuqur ta’sir ko‘rsatdi. Uning ijrochilik san’atda erishgan yutuqlari va ta’lim amaliyoti bugungi kunda Markaziy Osiyoning ijro san’atida o‘z aksini topmoqda.

“Usta Olim Kamilov Farg‘ona vodiysining go‘zal maskanlaridan biri Marg‘ilon shahrida oddiy to‘quvchi oilasida tavallud topgan” [3, 7-b.]. Bu hudud

qadimgi Ipak yo‘lining chorrahasida joylashgan bo‘lib, har doim ko‘p millatli madaniyatlar almashinuvining markaziy o‘chog‘i bo‘lgan. Usta Olim Komilov o‘smirlik davridan doira cholg‘usining jozibali zarblariga havas qo‘yadi. Ishdan bo‘sh paytlarida, fursat topib doira chalishni mashqida bo‘lar edi. Esida qolgan usullarni maromiga yetkazib chalish bilan band bo‘ladi. “Shu davrda u xalq orasida yallachilik sohasida o‘zbek ayollari orasida mashhur bo‘lgan mohir yallachi Salom xola bilan tanishadi. U inson Usta Olim Komilovning doira cholg‘usiga nihoyatda zehni balandligini anglaydi va uni to‘y marosimlariga jalb etib, birga faoliyat yuritishni odat qiladi. Bu Usta Olim uchun haqiqiy amaliyot tajribasi bo‘lib xizmat qilgan. Natijada u doirani yakka holda chalishni mukammal darajada o‘rganib olgan. O‘zining tirishqoqligi va mehnatsevarligi oqibatida u doira ijrochiligining mohirlik darajasiga erishadi” [4, 19-b.]. U xalq bilan muloqotni tafakkur ilhomi deb hisobladi. O‘z davrining taniqli va bilimli san’atkorlarini o‘z ustozlari deb hisoblaydi. Ularning ijro uslublari, betakror ijrochilik san’atlari hayotda to‘g‘ri yo‘lni tanlash, san’atda o‘zining ijro uslubini shakllantirish kabi xislatlarni mustahkamladi. Eng muhimi unga xalq san’atiga eng chuqur hurmat bilan qarashni va munosabatni in’om etdi.

XX asr boshlarida Kamilov o‘zining ajoyib iste’dodi bilan Farg‘ona vodiysi ijrochilik amaliyotida o‘zini namoyon qila boshladi. U nafaqat doyrada mohirlikka erishdi, balki turli xalq cholg‘u asboblarining xususiyatlari va ijro usullarini chuqur o‘zlashtirdi va ularni o‘z ijrosiga singdirib, noyob doira sadosini chiqarish uslubini yaratdi. O‘z davrining keng ommalashgan musobaqalaridan biri bo‘lgan “Bozor”da ishtirok etib aksariyat hollarda birinchi o‘rinni egallardi. Bu bilan u xalq orasida keng obro‘ va hurmatga sazovor bo‘la boshladi. Asta-sekin havaskorlik darajasidan, xalq tomonidan sevilgan xalq san’at ustasiga aylandi.

1926-yili Usta Olim Kamilovning san’atdagi hayotida hal qiluvchi burilish ro‘y berdi. Bu ham davrining ustoz san’atkorlari bilan uchrashuvlari natijasi edi. Uni davrining taniqli san’at namoyandasi Tamaraxonim yangi tashkil etilayotgan badiiy

jamoaga ishga taklif qiladi. Usta Olim Komilov uchun yangi professional san’at guruhiga qo‘shilish uning ustoz sifatida ularga rahnamo bo‘lish kabi mas’uliyatni bergan.

Professional sohaga kirganidan so‘ng, Kamilovning san’at faoliyati oddiy ijrodan kengroq tizimli faoliyat darajasiga ko‘tarildi. 1930-yillarda u Tamaraxonim va boshqalar bilan birgalikda O‘zbekistonning birinchi professional san’at studiyasini tashkil etadi. Bu albatta ularni oldiga katta mas’uliyatli faoliyatni qo‘yadi. Bu ish unga O‘zbekistonning shahar va qishloqlariga chuqur kirib borishni, turli hududlarning raqs harakatlarini, musiqiy ritmlarini va ijro uslublarini yig‘ishni, yozib olishni va tahlil qilishni talab qilgan. Lekin og‘zaki an’anadagi ijrochilik amaliyoti, xalq san’atini ilmiy nuqtayi nazardan o‘rganishga, zamon talablari doirasida nazariy va amaliy qayta ishlashga katta imkoniyatlar tug‘dirgan. Usta Olim Komilov o‘zining yangi g‘oyalarini amalga oshirish mumkin bo‘lgan o‘ziga xos loyihalarini amalga oshirishga bel bog‘ladi. Xususan uning orzularidan biri “O‘zbek raqs ritmlari tizimi” yaratish edi. Bu jarayon uning maqsadini oshirish uchun eng qulay fursat sifatida xizmat qildi. Usta Olim Komilov ilk marotaba O‘zbekistonning turli raqslarining asosiy ritm naqshlarini tizimli ravishda tartibga soladi. Uni bevosita ijro amaliyotiga joriy qiladi. Bu nafaqat O‘zbekistonning professional raqs ta’limi uchun birinchi maxsus o‘quv qo‘llanmasi, balki doyra va raqs san’atining professional darajadagi ta’limining asoslarini boshlab beradi.

“1935-yilda Londonda bo‘lib o‘tgan Xalqaro raqslar festivalida o‘zbek xalqining ajoyib raqslari Usta Olim, Tamaraxonim, Abduqodir Ismoilov va To‘xtasin Jalilovlar tomonidan namoyish qilindi va besh oltin medalning birini Usta Olim olgan edi”[5] Britaniya ommaviy axborot vositalari uni “Sharqdan kelgan ritm sehrgar” deb ta’rif berdi. Ushbu chiqish nafaqat uning shaxsiy san’at qobiliyatining cho‘qqisini namoyish etdi, balki O‘zbekiston milliy san’atining Evropaning asosiy

san’at sahnasida birinchi marotaba katta muvaffaqiyatga erishdi, uning xalqaro obro‘si va madaniy mavqeini sezilarli darajada oshirdi.

Keksa yoshda Kamilovning san’at ijodkorligi hali ham kuchli edi. U doyra san’atini xalq bayramlaridan va mustaqil ijrodan professionallik darajasiga olib chiqdi va uning doyra ijrochilik san’atida qo‘llanilish chegaralarini kengaytirdi. U umri davomida erishgan mahorat sirlarini, san’at tushunchalarini va milliy madaniyatning chuqur siru-sinoatlarini keyingi avlodga to‘liq o‘rgatishga muvaffaq bo‘ldi. Bu albatta uning yaratgan doyra ijrochilik maktabining uzoq davom etishiga asos edi.

Olim Kamilov 1953-yilning bahorida vafot etdi, ammo u boshlagan ish to‘xtamadi. Uning shogirdlari o‘zbek doyra ijrochilik san’atining ustuni sifatida faoliyat yurita boshladilar. Ustoz Usta Olim Komilov yaratgan ilmiy va milliy san’at ta’lim tizimi vaqt sinovlaridan muvaffaqiyatli o‘tib, bugungi kunda ham mamlakat san’at maktablarining o‘qitish poydevori hisoblanadi. Kamilovning hayoti mazmunli o‘tdi. Xalq san’atkori sifatida butun bir tizimni shogirdlari faoliyati bilan meros qilib qoldirdi

Xulosa o‘rnida qayd etish lozimki, Abliz Ahchi va Usta Olim Kamilov, boshqa-boshqa mamlakatda o‘sgan bo‘lsalarda, turli davrlarda elga tanilgan doyra ijrochilik san’ati ustalari, XX asr doyra san’ati rivojlanishining tarixiy boblarini yozdilar. Abliz Ahchi davlat platformasiga tayangan holda, uyg‘ur doyra ijrochilik san’atini, Xitoy millatiga mansub ko‘p qirrali madaniyatning ulug‘lovchi sifatida sinab ko‘rdi va uni xalqaro sahnada dunyoga olib chiqib, ulkan merosning muvaffaqiyatli yo‘lni namoyish etdi.

Usta Olim Kamilov milliy san’atning zamonaviy rivojlanishining dastlabki bosqichida asoschi nuqtayi nazaridan samarali faoliyat olib borib ulkan muvaffaqiyatlarga erishdi. O‘zbekiston doyra ijrochilik san’atining professional va barqaror rivojlanishini ta’minlab berdi.

Ikki betakror ustozning ijrochilik san’atidagi faoliyati, an’anaviy san’atning zamonaviy jamiyatda saqlanishi va rivojlanishining bir qator umumiy qonuniyatlarini ochib berdi. Milliy madaniy merosni azaliy an’analarini o‘zlashtirish va ular bevosita zamon taraqqiyotiga innovatsiyalar manbai sifatida xizmat qilishini ta’minladi. Ochiq munosabatda bo‘lish orqali madaniyatlararo suhbat - yangi hayotni uyg‘otish, tizimli ta’lim mezonlari mexanizmini yaratish, yangicha qarashlar bilan hayotni davom ettirishga bo‘lgan hayotiy tajribalarini joriy etildi. Bu albatta birinchidan XX asrning boshlaridan boshlab keyin davrlar uchun rivojlanish mexanizmi bo‘lgan bo‘lsa. Ikkinchidan keyingi avlodlarning faoliyatida eng zarur va kerak bo‘ladigan nazariy va amaliy asoslardan keng foydalanish imkoniyatlarini yaratib beradi. Uchunchidan, mustaqil fikrlash va ana’analar negizida mukammal ko‘rinishdagi kelajak zamon ta’limotini qurish uchun xizmat qilishi muqarrar.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Zaynidin Zaynovidin. «Atoqli dapchi - Abliz Ahchi» // Shinjang sanati. Urumqi, 1992. № 6. B. 111-112.
2. Zhu Zheng Yong, Xie Sheng Li. «Wo shou ming ren». China United Culture Press, 2020. B. 113.
3. Абидов Т. Уста Олим Камилов. Ташкент, 1958.
4. Самадов Р. Анъанавий дойра ижрочилиги. Ташкент, 2004. Б. 19.
5. Atoyev H. Usta Olim Komilov. URL: http://www.classicmusic.uz/usta_olim_komilov_uz.htm (murojaat sanasi: 26.06.2026).

References

1. Zaynovidin, Zaynidin. "Atoqli dapchi - Abliz Ahchi." *Shinjang Sanati*, no. 6 (1992): 111-12.
2. Zhu, Zheng Yong, and Xie Sheng Li. *Wo shou ming ren*. China United Culture Press, 2020.
3. Abidov, T. *Usta Olim Kamilov* [Usta Olim Kamilov]. Tashkent, 1958. (in Russian)
4. Samadov, R. *An'anaviy doira ijrochiligi* [Traditional Doira Performance]. Tashkent, 2004. (in Uzbek)
5. Atoyev, H. "Usta Olim Komilov." *Classicmusic.uz*. Accessed June 26, 2026. http://www.classicmusic.uz/usta_olim_komilov_uz.htm